

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2019-3-019

(Önaraştırma)

Karar Sayısı : **20-36/489-215**

Karar Tarihi : 28.07.2020

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE

Üyeler : Arslan NARİN (İkinci Başkan), Şükran KODALAK,
Ahmet ALGAN, Hasan Hüseyin ÜNLÜ

B. RAPORTÖRLER: Mehmet YANIK, Ebrar KOCAMAN, Emre KARA

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Pan Doğa Sanayi Ticaret A.Ş.
Temsilcisi: Av. Ahmet Ümit AKDENİZ
Gevher Nesibe Mah. İstasyon Cad. No:41/41
Kocasinan/Kayseri

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR :

- Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği
Mithatpaşa Caddesi No: 19 Yenişehir 06420 Çankaya/Ankara
- Alpler Ziraat Aletleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Aydın Organize Sanayi Bölgesi, Umurlu, Efeler/Aydın
- Ünlü Ziraat Aletleri Zirai Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Muradiye Mah. Demiryolu Cad. No:28 Yunusemre/Manisa
- Şakalak Tarım Makineleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
3. Organize Sanayi Bölgesi Büyük Kayacık Mah. Evrenköy
Caddesi 1 Nolu Sokak No:4 Konya
- Akplas Plastik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Zaferiye Mah. Yeni İstanbul Cad. 1753 Ilgın/Konya
- Hektaş Ticaret T.A.Ş.
Gebze Organize San. Bölgesi İhsan Dede Cd. 700. Sk. 41480
Gebze/Kocaeli
- Akona Mustafa Akpınar Pls. Zir. Gıda. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ereğli Yolu 10. Km, No:115 Karatay/Konya

(1) **E. DOSYA KONUSU:** Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliğinin ticari ilişki içinde olduğu satıcılar ve üreticiler üzerinde baskı kurarak Pan Doğa Sanayi Ticaret A.Ş.'nin faaliyetlerini zorlaştırdığı iddiası.

(2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Başvuruda özetle;

- Pan Doğa Sanayi Ticaret A.Ş.'nin (PAN DOĞA) Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.'nin iştiraki olduğu, PAN DOĞA'nın Sivas'ın Yıldızeli ilçesinde, Tokat'ın Merkez, Turhal, Artova, Zile ilçeleri ile Çamlıbel beldesinde tarım alet edevat, yağmurlama malzemesi, gübre, tohum, yem ve tarım ilaçları satmak üzere toplam 6 adet tarım marketi kurduğu ve işletmeye başladığı
- Söz konusu tarım marketlere mal temini için bölgede görüşmelere başlandığı, Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği'nin (PANKOBİRLİK) PAN DOĞA'nın faaliyetlerini engellemek, zorlaştırmak ve nihayetinde piyasadan çekilmesini sağlamak amacı ile kendi ticari ilişkisi olan ve mal temin edebilecek tüm satıcı ve

üreticiler üzerinde baskı kurduğu ve PAN DOĞA'nın bölgede mal ve ürün temini ile satışlarını zorlaştırdığı ve engellediği, bu davranışın PAN DOĞA'nın olduğu kadar çiftçilerin de zarar görmesine sebep olduğu,

- PANKOBİRLİK'in Alpler Ziraat Aletleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (ALPLER), Ünlü Ziraat Aletleri Ziraat Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (ÜNLÜ), Şakalak Tarım Makinaları Sanayi ve Ticaret A.Ş. (ŞAKALAK), Akplas Plastik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (AKPLAS), Hektaş Ticaret T.A.Ş. (HEKTAŞ), Akona Mustafa Akpınar Pls. Zir. Gıda. San. ve Tic. Ltd. Şti. (AKONA) ve potansiyel diğer firmaların PAN DOĞA'ya mal ve ürün tedarikini engelleyerek 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 4. maddesinin (d) bendini ve 6. maddesinin (a) bendini ihlal ettiği

iddia edilerek, 4054 sayılı Kanun kapsamında gereğinin yapılması edilmiştir.

- (3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 12.04.2019 tarih ve 2617 sayı ile giren başvuru, 23.05.2019 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 19-19/282-M(1) sayı ile önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. Bu karar uyarınca düzenlenen 02.10.2019 tarih ve 2019-3-019/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu, 14.11.2019 tarihli kurul toplantısında görüşülmüş ve 19-40/644-Mİ sayı ile dosya konusunun ek çalışma yapılmak üzere Kurul gündeminde incelemeye alınmasına karar verilmiştir. Bu karar uyarınca düzenlenen 22.07.2020 tarih ve 2019-3-019/BN-1 sayılı Bilgi Notu ile 02.10.2019 tarih ve 2019-3-019/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu birlikte görüşülerek karara bağlanmıştır.

- (4) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili Bilgi Notu'nda;

- PANKOBİRLİK ile ALPLER, ÜNLÜ, ŞAKALAK ve HEKTAŞ arasında imzalanan bayilik sözleşmelerinde, şikayetçi PAN DOĞA gibi üçüncü taraflara yönelik bir satış yasağının bulunmadığı; bunun yanında PANKOBİRLİK sağlayıcılarının hal ve hazırda şikayetçiye mal tedarik ettiği ya da tedarik etmeye hazır olduğu,
- PANKOBİRLİK ile sağlayıcı teşebbüsler arasında en çok kayırlan müşteri şartı içeren sözleşmelerin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği (2002/2 sayılı Tebliğ) kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceği,
- PANKOBİRLİK ile sağlayıcı teşebbüsler arasında imzalanan sözleşmelerde yer alan, sağlayıcıların müşterilerine gönderdiği fiyat listelerinin PANKOBİRLİK'e de gönderilmesi gerektiği yönündeki hükümlerin, sözleşmelerden çıkartılması yönünde 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca görüş bildirilmesinin yerinde olacağı,
- PANKOBİRLİK ile HEKTAŞ arasında Tess marka ürüne yönelik imzalanan Tek Satıcılık Sözleşmesinin 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceği,
- Önaraştırma konusu iddialar ile ilgili olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi gereğince soruşturma açılmasına gerek olmadığı

ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İncelenen Teşebbüsler

I.1.1. Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği (PANKOBİRLİK)

- (5) 24/04/1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu uyarınca 31.03.1972 tarihinde kurulan PANKOBİRLİK tüzel kişiliği haiz, faaliyetlerinde bağımsız (özerk), sınırlı sorumlu, ortakları genel olarak kooperatifler olan bir Kooperatif Birliğidir. PANKOBİRLİK 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 70. maddesi uyarınca, Pancar Ekicileri Kooperatiflerinin müşterek menfaatlerini korumak, amaçlarını gerçekleştirmek için iktisadi faaliyette bulunmak, faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetleri düzenlemek, kooperatifçiliği geliştirmek ve eğitim yapmak, kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi hizmetleri yerine getirmektedir. PANKOBİRLİK'te halen 31 adet Pancar Ekicileri Kooperatifi ile Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. ortak olarak bulunmaktadır.

I.1.2. Ünlü Ziraat Aletleri Zirai Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (ÜNLÜ)

- (6) 1971 yılında kurulan ÜNLÜ, pulluk çeşitleri (profil pulluk, dönerli pulluk, çekili pulluk, klasik pulluk) ve diğer toprak işleme aletleri ve bunların yedek parçalarının üretimi, ihracatı ve ithalatı amacıyla Manisa ilinde faaliyet göstermektedir.

I.1.3. Alpler Ziraat Aletleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (ALPLER)

- (7) 1926 yılında Aydın ilinde kurulan ALPLER, başta pulluk, çizel, diskaro, kültivatör, tesviye kürekleri olmak üzere traktör ile çalışan toprak işleme aletleri üretmekte, Türkiye ve 70'ten fazla ülkede bu ürünlerin satış, pazarlama ve servisini yapmaktadır.

I.1.4. Şakalak Tarım Makinaları Sanayi ve Ticaret A.Ş. (ŞAKALAK)

- (8) 1975 yılında Konya'da kurulan ŞAKALAK, mibzer başta olmak üzere, hububat ekim makinaları, pnömatik ekim makinaları ve toprak işleme aletlerinin üretimi alanlarında faaliyet göstermektedir.

I.1.5. Akplas Plastik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (AKPLAS)

- (9) 1989 yılında yedek parça üretimi amacıyla Ilgın/Konya'da kurulan AKPLAS, 1995 yılında kelepçeli yağmurlama borusu, 1998 yılında mandallı yağmurlama borusu ekipmanlarını üretmeye başlamıştır. AKPLAS halihazırda yağmurlama sulama sistemi, damlama sulama sistemi, polietilen alt yapı sistemleri ve PVC temiz su boruları üretimi alanında faaliyetlerini sürdürmektedir.

I.1.6. Akona Mustafa Akpınar Pls. Zir. Gıda. San. ve Tic. Ltd. Şti. (AKONA)

- (10) 1972 yılında Akpınar Ticaret olarak Konya'da kurulan AKONA, tarım sektöründe uluslararası firmaların bayiliğini üstlenmiştir. AKONA üretim, Ar-Ge, yurt içi ve yurt dışı pazarlama faaliyetlerinde bulunmakta, sulama sistemleri alanında damlama ve yağmurlama sistemleri ile bu alanda kullanılan çeşitli boruları üretmektedir.

I.1.7. Hektaş Ticaret T.A.Ş. (HEKTAŞ)

- (11) HEKTAŞ, 1956 yılında beşeri ilaçlar alanında faaliyette bulunmak üzere kurulmuştur. Şirket, 1962 yılında faaliyet alanını değiştirerek tarım ilaçlarının üretimi, pazarlanması ve satışı alanına yönelmiştir. HEKTAŞ'ın ana faaliyet konusu bitki koruma ürünleri ile birlikte bitki besleme, tohum, hayvan sağlığı, evcil hayvan maması ürünlerinin üretim, satış, ithalat ve ihracatını yapmaktadır. HEKTAŞ'ın pazarlama ve satış faaliyetleri Bursa, Ankara, İzmir, Adana, Antalya ve Şanlıurfa olmak üzere 6 ilde bulunan bölge müdürlükleri tarafından sağlanmaktadır.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (12) Tarımsal üretimin gerçekleştirilebilmesi için tarım makineleri, sulama sistemleri, gübre, tohum, tarım ilaçları gibi tarımsal girdilere ihtiyaç duyulmaktadır. Önaraştırma kapsamında hakkında inceleme yapılan teşebbüslerden AKONA ve AKPLAS sulama sistemlerinin üretimi ve satışı alanında, ŞAKALAK, ALPLER VE ÜNLÜ toprak işleme aletlerinin üretimi ve satışı alanında, HEKTAŞ tarım ilaçlarının üretimi ve satışı alanında faaliyet göstermektedir. Yine hakkında inceleme yapılan ve bir teşebbüs birliği olan PANKOBİRLİK ise pancar üreticilerinin ihtiyacı olan tarımsal girdilerin tedarikinde aracılık faaliyetleri yapmaktadır. Dolayısıyla incelemeye konu olan teşebbüsler, tarımsal üretim sürecinin farklı aşamalarında yer alan ürünlerin üretimi ve satışında faaliyet göstermektedir.
- (13) Başvuru kapsamında ilerleyen bölümlerde PANKOBİRLİK ile HEKTAŞ arasında "TESS" isimli ürün özelinde imzalanan "Tek Satıcılık Sözleşmesi" de ele alınacağı için ilgili pazar tespitinde TESS marka ilaca yönelik de bilgilere yer verilmesinde fayda vardır.
- (14) TESS, şeker pancarı üretiminde ürünün çıkışı sonrasında yabancı otlarla mücadele için kullanılan bir ilaçtır. Kurulun 20.11.2008 tarih ve 08-66/1058-413 sayılı kararında; Türkiye'de pancar tarımında kullanılabilecek yabancı ot ilaçları, ürünün çıkışı öncesi ve sonrasında kullanılan ilaçlar olarak ikiye ayrılmış ve ilgili ürün pazarı "pancar tarımında çıkış öncesi kullanılan yabancı ot ilaçları (herbisitler) pazarı" olarak belirlenmiştir.
- (15) Bu doğrultuda, TESS isimli ilacın ürünün çıkışı sonrasında kullanılması ve PANKOBİRLİK'in bu ilacın tek alıcısı konumunda olması nedeniyle ilgili ürün pazarının "pancar tarımında çıkış sonrası kullanılan yabancı ot ilaçları (herbisitler) alım pazarı" olarak belirlenebileceği değerlendirilmiştir.
- (16) Öte yandan, diğer teşebbüslerin faaliyetleri bakımından yapılacak herhangi bir pazar tanımının ulaşılacak sonucu etkilemeyeceği değerlendirildiğinden, pazar tanımı yapılmasına gerek olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

I.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (17) İlgili ürün pazarları kapsamında yer alan hizmetlerin Türkiye genelinde sunulmasının mümkün olması ve pazar farklılaşması yaratacak faktörlerin bulunmaması nedeniyle ilgili coğrafi pazar Türkiye olarak belirlenmiştir.

I.3. Dosya Kapsamında Yapılan Tespitler ve Elde Edilen Bilgiler

I.3.1. PANKOBİRLİK'in Statüsü ve Yetkileri

- (18) PANKOBİRLİK, Birliğin Ana Sözleşme hükümlerini kabul ederek ortaklığa giren 31 adet Kooperatif tarafından 99 yıl süreli olarak kurulmuştur.
- (19) Birliğin tespit edilen amaçlarının bazıları şu şekildedir;
- Karşılıklı yardım ve dayanışma prensibinden hareketle ortakların menfaatlerini korumak,
 - Ortak kooperatiflerin ihtiyacı olan, her nevi ziraat alet ve makineleri, sulama malzemeleri ile bunların ekipman ve yedek parçalarını, her türlü kimyasal ve biyolojik gübreleri, bitki geliştirici ve düzenleyicileri, tarımsal mücadele ilaçlarını makinelerini ve ekipmanlarını, bitkisel tohumluklar, damızlık besi ve süt hayvanları

ile diğer kültür hayvanlarını ve bunların spermalarını, her türlü yem ve yem katkıları ile hayvan sağlığı ilaçlarını ve sair ihtiyaçlarını ülke içinden ve dışından temin etmek,

- Ortak Kooperatiflerin belirtilen bu ihtiyaçlarını imal ve ithal eden, satışını yapan müesseselerin mümessilliklerini almak, bu tesislere ortak olmak, kiralamak veya işletme haklarını devralmak,
 - Faaliyetlerle ilgili olarak gerektiğinde hazine, ilgili bakanlıklar, Ziraat bankası vb. kuruluşlardan ve ayrıca yurt dışı kredi kaynaklarından kendisi ve ortak kooperatifleri adına kredi almak veya gerektiğinde alınacak kredilere aracı olmak,
 - Ortak Kooperatifler ve iştiraklerinin iktisadi faaliyetlerini, hesap ve kayıtlarını teftiş etmek ve teftiş neticelerine göre çalışmalarına yön vermek,
 - Ortak kooperatiflerin ve iştiraklerinin iktisadi faaliyetlerini ve diğer çalışmalarını Birlik politikaları doğrultusunda bütün yönleriyle koordine etmek,
 - Ortak Kooperatifleri ve bunların halen kurulmuş veya projeleri Birlikçe onaylanıp bilahare kurulacak iştiraklerini yılda en az bir defa teftiş ve kontrol etmek.
 - Bu teftiş ve kontrol sonunda hazırlanacak raporları,¹ ortak Kooperatiflerle iştiraklerine yazılı olarak bildirmek ve onların PANKOBİRLİK genel politikası içinde çalışacak şekilde gelişmelerini temin ve icabında bünyelerini reorganize etmek,
 - Ortak kooperatiflerin personel politikalarını ve kadrolarını belirlemek, personelin tayin, terfi, nakil ve görevlerine son verilmesi tekliflerini yapmak,
 - Kooperatiflerin kuruluş amaçlarına, Birlik politika ve talimatlarına ve yasalara aykırı hareket ederek, Birlik - kooperatif ilişkilerini zedeleyen ve bu durumları denetim sonucu belirlenen kooperatif yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davaları açmak.
- (20) Her ortağın Birlikten çıkma kanuni hakkı bulunmaktadır. Bunun yanında, Kanun ve Ana Sözleşme hükümlerine aykırı hareket eden, Birlik kararlarına ve talimatlarına uymayan; Birliğin menfaatlerine uygun olmayan ve onun maddi ve manevi varlığına zarar veren hareketlerde bulunan bir Kooperatif de, ortaklıktan çıkarılabilmektedir.
- (21) Birliğe üye kooperatiflerin görev ve sorumlulukları ise şu şekilde sıralanabilir;
- Birlik genel kurul kararlarına, kanun ve ana sözleşme hükümlerine ve bu sözleşmeden doğan iç tüzüğe uygun davranışlarda bulunmak,
 - Birliğin çıkarlarına, talimatlarına ve aldığı kararlara karşı davranışlarda bulunmamak,
 - Birlik yönetim kurulunca kararlaştırılan ve önerilen hususlar ile Birlik talimatlarını en geç bir ay içerisinde uygulamak, eğer itirazı var ise bunu bir ay içerisinde Birliğe ileterek, Birliğin bu konuda alacağı karara ve vereceği talimata aynen uymak,
 - Birliğin itibarını sarsacak, çalışmalarını aksatacak ve ortaklar arasındaki birlik ve beraberliği bozacak davranışlardan sakınmak.

1.3.2.PANKOBİRLİK ile Ortak Kooperatifler Arası İlişkiler

- (22) PANKOBİRLİK'e üye kooperatifler ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesinde, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma

¹ Hazırlanan teftiş raporlarının, yalnız muhasebe ve hesap işlerinin usulüne uygun tutulup tutulmadığını değil, işletmenin iktisadi durumu ile istikbale matuf alınması gerekli tedbirleri de kapsamı gerekli ve zaruridir.

ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla kurularak faaliyet gösteren, bu nedenlerle kar elde edip ortaklarına dağıtmak amacı bulunmayan, ortaklarının ekonomik menfaatlerini, meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını yine ortaklarının karşılıklı yardım, dayanışma ve kefaleti suretiyle sağlamaya çalışan tüzel kişiliklerdir. Bu nedenlerle kooperatifler ortaklarının ekonomik menfaatlerini meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını yine ortaklarının karşılıklı yardım, dayanışma ve kefaleti suretiyle sağlamaya çalışan, bu nedenle kar elde edip ortaklarına dağıtma amacı bulunmayan, Pancar Ekicileri Kooperatifleri ana sözleşmelerinin 3. maddesinde belirlenen çalışma alanlarında, şeker pancar üretimi yapan çiftçi ortaklarının, meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını sağlayıp korumak amaçlarıyla ana sözleşmelerinin 4. maddesinde yer alan amaç ve faaliyet konuları kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir.

- (23) PANKOBİRLİK; ortağı bulunan 31 Pancar Ekicileri Kooperatifinin, faaliyetleri bakımından ihtiyaç duyduğu ve bildirdiği tarımsal girdileri, Birlik Genel Kurulunca kabul edilerek uygulanan PANKOBİRLİK Ticaret Yönetmeliğinde (YÖNETMELİK) yer alan usul ve esaslar doğrultusunda, piyasadan doğrudan doğruya temin ederek Pancar Ekicileri Kooperatifleri'ne satmakta veya satın almalarına aracılık etmektedir.
- (24) PANKOBİRLİK tarafından tarımsal girdilerin temin edilmesinde söz konusu yönetmelik ve yerleşik uygulamalar çerçevesinde takip edilen süreç şu şekildedir:
- PANKOBİRLİK'in ortakları olan Pancar Ekicileri Kooperatifleri, ortaklarının tarımsal üretim dönemlerinde ihtiyaç duydukları tarımsal girdilerin çeşidi, miktarı, niteliği vb. hususları belirleyerek (ön talep şeklinde) PANKOBİRLİK'e yazılı olarak bildirmektedir.
 - Söz konusu ihtiyaçların belirlenmesinin ardından, PANKOBİRLİK ilgili ürün pazarında faaliyet gösteren tedarikçileri (üreten, ithalat yoluyla temin eden, satan), bilgileri varsa ilgili meslek ve ticaret odalarından, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından elde edilen bilgilerle yapılan piyasa araştırmaları ile belirlemektedir.
 - Her bir tarımsal girdi çeşidi bakımından piyasada faaliyet gösteren tedarikçilerden PANKOBİRLİK tarafından belirlenen şartlarla (teknik ve idari şartname, teknik doküman vb.) tarımsal girdilerin satın alınmasına ve temin edilmesine yönelik çalışmalar (tarımsal girdilerin çeşidi, teknik özellikleri, fiyatı, teslim ve ödeme koşulları vb.) YÖNETMELİK'te belirlenen esas ve usullerle (mutemetler vasıtasıyla, teklif alma, mahdut ihale, pazarlık usulü, açık arttırma veya eksiltme, kapalı teklif alma, müsabaka suretiyle, bayilik sözleşmesi olan firmalarca iletilen fiyat sirküleri vb.) yürütülerek söz konusu tarımsal girdilerin temin edilme koşulları belirlenmektedir.
 - YÖNETMELİK'te yer alan usullerde yapılan çalışmalar neticesinde ilgili ürün piyasasında faaliyette bulunan firmalardan temin edilen ve bu süreçte teklif veren her bir tedarikçi bazında belirlenen, tarımsal girdilerin teknik nitelikleri, teslim konuları, fiyat ve ödeme koşullarına ilişkin bilgiler, PANKOBİRLİK tarafından bir kitapçık haline getirilerek ortak Pancar Ekicileri Kooperatiflerine gönderilmekte, ortak Pancar Ekicileri Kooperatifleri ise ihtiyaç duydukları tarımsal girdilerden yapacakları alımları, kendi bölgelerindeki üretim zamanı, üretim şekli, tarımsal girdilerin sahip olması gereken teknik özellikleri ve ortaklarının talep ve tercihleri, ödeme koşulları, kooperatifin finansal durumu, kooperatifin faaliyet gösterdiği alandaki piyasa koşulları ve diğer kriterler bakımından değerlendirerek alım yapılacak tarımsal girdilerin çeşidi, miktarı, fiyatı, alım yapılacak tedarikçi ya da tedarikçiler, ödeme koşullarını da içerecek şekilde belirledikleri kesin siparişlerini PANKOBİRLİK'e bildirmektedir.

- Söz konusu kesin siparişler piyasadan PANKOBİRLİK tarafından doğrudan temin edilip, ortak kooperatiflere alım fiyatına PANKOBİRLİK genel kurulunca belirlenen masraf payı ilave edilmek suretiyle satılmakta ya da kooperatiflerin PANKOBİRLİK aracılığıyla ilgili tedarikçiden doğrudan ürün temin edilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca kooperatifler bu ihtiyaçlarının bir kısmını ya da tamamını kendilerince tedarikçi firmalar ile akdettikleri bayilik sözleşmeleri kapsamında doğrudan tedarik edebilmektedir.
 - Pancar Ekicileri Kooperatifleri ise bu şekilde temin ettikleri tarımsal girdileri kendi ortaklarına, kendilerince belirlenen şekil ve şartlarda satışını gerçekleştirmektedir.
- (25) Ayrıca, tarımsal üretim süresi boyunca, Pancar Ekicileri Kooperatifleri ortaklarının tarımsal üretimlerinde mevsim şartları, toprak durumu, tarımsal ürünlerde oluşan hastalıklar ve benzeri nedenlerle dönemsel olarak ihtiyaç duydukları (tarımsal mücadele ilaçları, kimyasal ve organik gübre vb.) tarımsal girdilere ilişkin olarak oluşan anlık taleplerini de PANKOBİRLİK'e iletmekte, bu talepler de PANKOBİRLİK tarafından YÖNETMELİK'te yer alan söz konusu usul ve esaslara göre karşılanmaktadır.
- (26) Yukarıda da ifade edildiği üzere, Pancar Ekicileri Kooperatifleri'nin tarımsal girdileri temin etme yöntemlerinden biri, tarımsal girdileri PANKOBİRLİK'ten temin etmektir. Bu durumda PANKOBİRLİK, tarımsal girdilerin temini faaliyetleri sırasında katlanmış olduğu, teknik personele yaptırılan kalite kontrolleriyle ilgili akaryakıt ve ulaşım giderleri, haberleşme giderleri ile konuyla ilgili işlemleri yürütecek uzman personelin ücretleri gibi giderler nedeniyle kooperatiflerden tarımsal girdilerin alım fiyatı üzerinden %1 oranında masraf bedeli almaktadır. Kooperatifler, PANKOBİRLİK'in yaptığı kalite kontrolleri ile kaliteli tarımsal girdileri temin etmekte, kendileri ve diğer kooperatiflerin verdikleri toplu siparişler nedeniyle fiyat avantajlarından yararlanmakta ve tarımsal girdileri daha ucuza temin edebilmektedir.

1.3.3. Teşebbüslerden Elde Edilen Bilgiler

- (27) Önaraştırma kapsamında, hakkında inceleme yürütülen teşebbüslere satışını yaptıkları tarımsal girdileri PAN DOĞA'ya temin edip etmedikleri; temin etmiyorlarsa etmemelerinin nedenleri sorulmuştur.
- (28) (.....) tarafından;
- En önemli müşterilerinin Tarım Kredi Kooperatifleri ile PANKOBİRLİK olduğu; ancak bu kurumların ciro içerisinde paylarının %10'u bulmadığı; bu kurumlara verilen fiyatların, kendi ürünlerinin piyasa fiyatları açısından belirleyici olduğu,
 - Yaklaşık olarak 3-4 ay önce PAN DOĞA'dan gelen e-postaya telefon yoluyla cevap verdikleri, PAN DOĞA Müdürü Zekeriya GÜNEY ile yapılan telefon görüşmesinde kendilerine şifahi olarak fiyat listesini söyledikleri, PAN DOĞA yetkilisinin PANKOBİRLİK'e verilen fiyatın daha altından ürün almak istediği ancak PANKOBİRLİK'e verilen fiyatın daha altından fiyat veremeyeceklerini belirttikleri,
 - Amaçlarının ürün satmak olduğu, PANKOBİRLİK'in alacağı %(.....)'lik payın kendilerini ilgilendirmedeği, kendilerine talepte bulunanlara ürün vermeye çalıştıkları, ifade edilmiştir.
- (29) (.....) tarafından;

- PAN DOĞA'nın kendi tarım marketlerinde ürünlerini satmak için Bozok Zirai Alet Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.² (BOZOK) aracılığıyla kendilerine ulaştığı, PAN DOĞA ile görüşerek ürün verebileceklerini söyledikleri, PAN DOĞA'ya PANKOBİRLİK'e verdikleri fiyatlardan teklif verdikleri, PAN DOĞA'nın ilk parti ürünü (.....)'tan tedarik ettiği için ikinci parti üründe kendilerini tercih edeceklerini söylediği, kendi fiyatlarının PAN DOĞA için yüksek kalmış olabileceği,
- Bu görüşmelerin şifahi olarak gerçekleştiği ancak e-posta çıktılarının da olduğu, PANKOBİRLİK'in PAN DOĞA'ya ürün satmamaları için bir baskısının olmadığı, kendilerinin, isteyen herkese ürün verdikleri,

ifade edilmiştir. Nitekim (.....) Pazarlama Müdürü (.....) tarafından BOZOK'a gönderilen 16.03.2019 tarihli e-posta aşağıdaki gibidir:

"(.....) MERHABA.

EKTE BİZİM PANKO İLE ANLAŞMA FİYATLARIMIZ VAR.

AYNI BU FİYATLARDAN PANDOĞA FİRMASINA FATURA EDELİM.

BİZ DE SİZE ALTTAN %5 İSKONTO DÜŞELİM"

(30) (.....) tarafından;

- Ne şifahi olarak ne de mail yoluyla PANKOBİRLİK'ten kendilerine PAN DOĞA'ya mal vermeme yönünde bir talebin gelmediği, kendilerinin zaten PAN DOĞA'ya bayi aracılığıyla mal tedariki sağladığı,
- Kendi üretim ve satışlarının sezon içinde belirli bir plan dahilinde yapıldığı, PAN DOĞA ile saha elemanı (.....)'nın görüştüğü ve fiyat teklifi verdiği, PAN DOĞA'nın sezon döneminde 5 ay önceki avantajlı fiyattan alım yapmak istediği, o zamana göre maliyetler değiştiği için farklı fiyattan teklif verdikleri, teklif edilen fiyat PAN DOĞA'ya yüksek gelmesine rağmen PAN DOĞA'nın zor durumda kalmaması adına ilk önce 2 tır mal çıkardıkları; ancak sonrasında plansız alım yapmak istedikleri için mal vermedikleri,
- Bundan sonraki süreçte mal tedarikinde bir sıkıntılarının olmadığı, PAN DOĞA'ya istedikleri kadar mal tedarik edebilecekleri, PAN DOĞA'nın marketini yeni kurmuş olduğundan mal bulamadığı, bu nedenle siparişlerini Ankara üzerinden değil de direk kendilerinden istediği, PANKOBİRLİK'in bu konuda baskısının olmadığı; ancak kooperatiflere, kendisinden habersiz ürün satmamalarını istediği,

ifade edilmiştir.

(31) (.....) tarafından;

- PANKOBİRLİK'in yazılı onayı olmadan kooperatiflere ürün sevkiyatı yapmadıklarını, PANKOBİRLİK tarafından PAN DOĞA'ya ürün tedarik edilmemesi konusunda herhangi bir talebin olmadığı, PAN DOĞA'nın kendilerinden herhangi bir ürün talebinin de olmadığı bu nedenle şu ana kadar PAN DOĞA ile çalışmadıkları,

hususları belirtilmiştir.

(32) (.....) tarafından;

- PANKOBİRLİK ile aralarındaki sözleşmeden dolayı, Birliğe bağlı kooperatif ya da satış mağazalarının tüm siparişlerinin PANKOBİRLİK üzerinden kendilerine ulaştığı,

² Teşebbüsün eski ünvanı Reis Zirai Alet Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.'dir.

- PAN DOĞA'dan kendilerine gelen e-postadan sonra firma yetkilileri ile telefon görüşmeleri gerçekleştirdikleri, bu görüşmelerde ödemelerin vadeli olacağı satın almalarda en az borçlanma bedeli kadar teminat mektubu taleplerinin olduğu, görüşmelerin akabinde PAN DOĞA'dan kendilerine herhangi bir sipariş veya talep gelmediği, PANKOBİRLİK ile PAN DOĞA'ya ürün tedarik edilmemesi konusunda veya PAN DOĞA ile ilgili başka bir konuda görüşmelerinin olmadığı,

hususları belirtilmiştir.

(33) HEKTAŞ tarafından;

- Kendileri tarafından PANKOBİRLİK üyelerine doğrudan satış yapılmadığı,
- PANKOBİRLİK'in, HEKTAŞ müşterilerinden biri olduğu, kendileri tarafından üretilmekte veya hazır mamül şeklinde ithal edilmekte olan ruhsatlı herhangi bir ürünün piyasaya arzında ürün siparişi dışında bir rolünün bulunmadığı, PANKOBİRLİK'in kendileri üzerinde ekonomik gücünün olmadığı, kendilerinden ürün talep eden herhangi bir müşteriden farkının bulunmadığı,
- Kendi kayıtlarında, PAN DOĞA'nın TESS isimli bitki koruma ürünü siparişinin bulunmadığı, kaldı ki PANKOBİRLİK'in, Tek Satıcılık Sözleşmesi gereği TESS isimli bitki koruma ürünün 01.01.2018-31.12.2021 tarihleri arasında "Tek Yetkili Satıcısı" olduğu,

hususları belirtilmiştir.

I.3.4. PANKOBİRLİK'in Yapmış Olduğu Sözleşmeler

(34) Bu bölümde, PANKOBİRLİK'in imzalamış olduğu "bayilik sözleşmeleri" ile "tedarik sözleşmeleri" değerlendirilecektir.

I.3.4.1. PANKOBİRLİK'in Bayilik Sözleşmeleri

(35) PANKOBİRLİK ile ŞAKALAK, ALPLER, AKPLAS ve ÜNLÜ arasında imzalanan "Muhtelif Tarım Alet Makine ve Ekipman Bayilik Sözleşmesi"nde yer alan bazı ortak hükümler aşağıdaki gibidir:

"3-Sözleşme Süresi Ve Temdit:

Sözleşme süresi, imza tarihinden itibaren 1 (bir) yıldır. Süre bitiminden en geç 1 (bir) ay öncesine kadar tarafların yazılı müracaatları olmadığı takdirde sözleşme aynı şartlarda bir yıl müddetle uzatılmış sayılır.

8-Pankobirlik'in Yükümlülüğü:

a) FİRMA bayii olmayanlara da satış yapabilir ve PANKOBİRLİK bu satışlardan dolayı hiçbir hak talep edemez. PANKOBİRLİK'in hiçbir şekilde miktar taahhüdü bulunmamaktadır. ...

9-Firma'nın Yükümlülüğü:

...

FİRMA PANKOBİRLİK'e bağlı Kooperatifler ile bayilik sözleşmesi olsa dahi, hiçbir şekilde PANKOBİRLİK kanalı dışında direk olarak Kooperatiflere satış yapmamayı kayıtsız şartsız kabul ve taahhüt eder. ...

10-Sipariş Verme:

PANKOBİRLİK haricinde FİRMA tarafından birim kooperatiflerinden kesinlikle sipariş alınmayacak ve sevkiyat yapılmayacaktır. Böyle bir işlemin tespiti halinde

Pankobirlik tek taraflı olarak sözleşmeyi fesh etme hakkına sahiptir. İş bu sözleşme hiçbir şekil ve suretle bir miktar taahhüdü içermez..."

(36) Ayrıca;

"9-Firma'nın Yükümlülüğü:

a) Firma PANKOBİRLİK'e sirküle ettiği birim fiyatların altında diğer distribütörlerine, bayilerine ya da diğer üçüncü şahıslara satış yapamaz. Yaptığı takdirde; PANKOBİRLİK, aynı dönem içinde geriye dönüş yaparak, kendisine sevk edilen tüm muhtelif Alet Makine Ve Ekipman, bunlara ait yedek parçaları için Firma'nın distribütörlerine ve bayilerine uyguladığı fiyata göre oluşacak farkın %(.....) fazlası oranında keseceği fiyat farkı faturası karşılığını FİRMA'nın alacaklarından düşecektir."

hükmü ise sadece PANKOBİRLİK ile ÜNLÜ, AKPLAS ve ŞAKALAK arasında yapılan bayilik sözleşmelerinde yer almaktadır.

(37) PANKOBİRLİK ile HEKTAŞ arasında imzalanan "Bitki Koruma Ürünleri Bayilik Sözleşmesi"nde yer alan bazı hükümler ise aşağıdaki gibidir:

"3-Sözleşme Süresi ve Temdit:

Sözleşme süresi, imza tarihinden itibaren 1 (bir) yıldır. Süre bitiminden en geç 1 (bir) ay öncesine kadar tarafların yazılı müracaatları olmadığı takdirde sözleşme otomatikman aynı şartlarda ve aynı müddetle uzatılmış sayılır. Bu Sözleşme üst üste aynı şartlarda ve 1 (bir) yıl süre ile en fazla 3 defa uzayabilir.

7-Pankobirlik ve Firmanın Yükümlülükleri:

b) FİRMA bayii olmayanlara da satış yapabilir ve PANKOBİRLİK bu satışlardan dolayı hiçbir hak talep edemez.

8-Sipariş Verme:

FİRMA, PANKOBİRLİK'ce verilecek siparişlere itibar edecektir. PANKOBİRLİK haricinde birim kooperatiflerden kesinlikle sipariş alınmayacak ve sevkiyat yapılmayacaktır. Böyle bir satışın tespiti halinde PANKOBİRLİK tek taraflı kayıtsız ve şartsız olarak sözleşmeyi fesh etme hakkına sahiptir."

(38) Söz konusu bayilik sözleşmesinde görüldüğü üzere, sağlayıcı teşebbüslerin Birliğe bağlı kooperatifler haricinde piyasada yer alan diğer teşebbüslere satış yapmalarının önünde herhangi bir engel yoktur. İlgili teşebbüslerin sadece PANKOBİRLİK'e bağlı kooperatiflerden sipariş almayacağı ve sevkiyat yapmayacağı düzenlenmiştir. Bu anlamda PANKOBİRLİK, ortakları olan Kooperatiflerin üretimde ihtiyacı olan tarımsal girdileri en uygun şartlarda karşılama amacı ile faaliyet yürütmektedir. Kooperatifler, PANKOBİRLİK'in yaptığı kalite kontrolleri ile kaliteli tarımsal girdileri temin etmekte, kendileri ve diğer kooperatiflerin verdikleri toplu siparişler nedeniyle fiyat avantajlarından yararlanmakta ve tarımsal girdileri daha ucuza temin edebilmektedir. Dolayısıyla, teşebbüslerin kooperatiflere yapacakları satışları PANKOBİRLİK üzerinden yapmalarının düzenlenmesinin ve PANKOBİRLİK'e uygun fiyattan satış yapmalarının istenmesinin, PANKOBİRLİK'in ortakları olan kooperatiflerin menfaatlerini korumak amacı ile örtüştüğü ve üyeler tarafından benimsenip kabul edilen Birlik Ana Sözleşme hükümleri ile düzenlendiği tespit edilmiştir.

1.3.4.2. PANKOBİRLİK'in Tedarik Sözleşmeleri

- (39) PANKOBİRLİK ile sağlayıcı teşebbüsler arasında bitki koruma ürünleri, tarımsal alet ve makine, tohum fide ve fidan, yem ve yem katkı maddeleri, gübre ve bitki besleme ürünlerinin yer aldığı çok sayıda ürünün tedarikine ilişkin sözleşme imzalanmaktadır. İmzalanan bazı sözleşmelerde sağlayıcı teşebbüslerin satış yaptığı diğer alıcılara PANKOBİRLİK'ten daha düşük fiyattan satış yapamayacağına yönelik "en çok kayırlan müşteri" (EKM) şartı hükümlerine yer verildiği görülmektedir.
- (40) Söz konusu sözleşmelerde ilgili EKM hükmü "*Firma, PANKOBİRLİK'e sirküle ettiği birim fiyatların altında diğer distribütörlerine, bayilerine ya da diğer üçüncü şahıslara satış yapamaz.*" şeklindedir. Diğer yandan bazı sözleşmelerde ise, "*FİRMA'nın bayilerine zaman zaman uygulayabileceği kampanya vs. adlar altında daha düşük fiyat ve iyileştirilmiş şartlarda satış yapması halinde; bu uygulama yukarıdaki şartlar dahilinde PANKOBİRLİK alımlarına da aynen yansıtılacaktır.*" hükmü yer almaktadır.
- (41) EKM koşulu içeren dikey anlaşmalar, lehine hüküm tesis edilen tarafın pazar payının %40'ı aşmadığı ve 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği (2002/2 sayılı Tebliğ)'de belirtilen diğer şartların sağlandığı durumda grup muafiyetinden yararlanabilmektedir³.
- (42) Dosya kapsamında, tedarik edilen ürün sayısı oldukça fazla olduğundan, PANKOBİRLİK'in bitki koruma ürünleri, tarımsal alet ve makine ve yem ve yem katkı maddeleri ürünlerinde en çok alım yaptığı 5 ürün ve bu ürünlerin toplam satışları içerisinde PANKOBİRLİK'in alım payı bilgisi talep edilmiştir. PANKOBİRLİK'ten gelen verilere aşağıdaki tablolarda yer verilmektedir.

Tablo 1- PANKOBİRLİK Bitki Koruma Ürünleri 2019 Yılı Değer Bazında Tahmini Alım Payları

Ürün	Tahmini Alım Payı (%)
Tess ⁴	(.....)
Pyramin Super SC	(.....)
Pyradex T	(.....)
Betanal Maxpro	(.....)
Blue Bordo Disperss	(.....)
Kaynak: Cevabi Yazı	

Tablo 2- PANKOBİRLİK Tarım Alet ve Makine Sulama Malzemeleri 2019 Yılı Değer Bazında Tahmini Alım Payları

Ürün	Tahmini Alım Payı (%)
Damlama Boru	(.....)
Yağmurlama Boru	(.....)
Yağmurlama Boru Aksesuarları	(.....)
Damlama Boru Aksesuarları	(.....)
Damla Sulama Filtreleri	(.....)
Kaynak: Cevabi Yazı	

Tablo 3- PANKOBİRLİK Tarım Alet ve Makine 2019 Yılı Değer Bazında Tahmini Alım Payları

Ürün	Tahmini Alım Payı (%)
Balya İpleri	(.....)
Pulluklar	(.....)
Tarla Pülverizatörleri	(.....)
Çayır Biçme Makineleri	(.....)
File ve Dokuma Çuvallar	(.....)
Kaynak: Cevabi Yazı	

³ Dikey Anlaşmalara İlişkin Kılavuz, 223. paragraf

⁴ Bu ürün için PANKOBİRLİK ve HEKTAŞ arasında tek satıcılık sözleşmesi imzalanmıştır.

Tablo 4- PANKOBİRLİK Yem ve Yem Katkı Maddeleri 2019 Yılı Değer Bazında Tahmini Alım Payları

Ürün	Tahmini Alım Payı (%)
Süt Yemleri	(.....)
Besi Yemleri	(.....)
Şeker Pancarı Küspesi	(.....)
Kuzu-Buzağı Yemleri	(.....)
Yemlik Hububatlar	(.....)
Kaynak: Cevabi Yazı	

- (43) Tablolara bakıldığında PANKOBİRLİK'in alım paylarının –Tess hariç- %40 eşiğinin altında kaldığı görülmektedir. Ayrıca, PANKOBİRLİK tarafından bitki koruma ürünleri ile ilgili olarak gönderilen ürünlere yönelik alım payı verilerinin ilgili ürün pazarlarına göre değil, marka-model özelinde verildiği anlaşılmaktadır. Bu verilerin ilgili ürün pazarına göre payı hesaplandığında daha düşük çıkacağı değerlendirilmektedir. Nitekim aşağıdaki bölümde de görüleceği üzere, PANKOBİRLİK'in Tess ürününün alımı bakımından PANKOBİRLİK'in %(.....) payı olmasına karşın ürünün ait olduğu "pancar tarımında çıkış sonrası kullanılan yabancı ot ilaçları (herbisitler) pazarı" bakımından PANKOBİRLİK'in alımı %(.....)'dır.
- (44) Diğer yandan, söz konusu ürünlerin çiftçilere satışı bakımından PANKOBİRLİK ve birliğe bağlı kooperatiflerin rakibi konumunda olan bayilerin sayısı, ürün bazında 300 ile 1400 arasında değişmektedir. Bu bakımdan, ürünlerin satışında da PANKOBİRLİK'in pazar payının %40 eşiğinin altında kalma olasılığının oldukça yüksek olduğu değerlendirilmektedir.
- (45) İlgili sözleşmelerin grup muafiyeti kapsamında olabilmesi için pazar payı eşiğini karşılamalarının yanı sıra aynı zamanda sözleşmelerin 2002/2 sayılı Tebliğ'in "Anlaşmaları Grup Muafiyeti Kapsamı Dışına Çıkaran Sınırlamalar" başlıklı 4. maddesinde belirtilen sınırlamaları içermemeleri gerekmektedir. Dosya kapsamındaki tespitler çerçevesinde, söz konusu dikey anlaşmalarda, sözleşmeleri grup muafiyeti kapsamına çıkaran sınırlamalara da rastlanmamıştır.
- (46) Çalışma kapsamında, PANKOBİRLİK ve sözleşmelerinde EKM hükmü bulunan sağlayıcı teşebbüslerden olan (.....) ve (.....)'tan, EKM hükmü ile ilgili açıklamalar talep edilmiştir. Tedarik sözleşmelerinin bir kısmında yer alan EKM hükmü ile ilgili PANKOBİRLİK tarafından 14.02.2020 tarihinde Kurum kayıtlarına giren yazıda;
- Yukarıda yer alan hükümlerin birçok bayilik ve/veya çerçeve sözleşmelerinde bulunduğu, bazı sözleşmelerde bu türden hükümlerin bulunmadığı, sözleşmelerde yer alan bu tür hükümlerin ise firmalarla yapılan görüşmeler neticesinde belirlendiği, bu tür hükümleri kabul etmeyen firmalar ile de sözleşmelerin yapıldığı, bu tür hükümlere yer verilmesinin nedeninin, PANKOBİRLİK ortağı olan çiftçilerin tarımsal girdi ihtiyaçlarını en düşük fiyatlarla tedarik etmek olduğu,
 - Sözleşme tarafı firmaların çok sayıda bayi ile çalıştığı, PANKOBİRLİK tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmede EKM hükümlerinin piyasada takibinin yapılamadığı, bu yönde bir incelemenin daha önce yapılmadığı ve herhangi bir firmaya bir yaptırım uygulanmadığı, hükümlerden beklenen faydaların, piyasada PANKOBİRLİK'in tedarik fiyatlarının altında ürünlerin bulunduğu göz önüne alındığında, söz konusu hükümlerden beklenen faydaların sağlanmadığı sonucunun çıkarılabileceği,

- Beklenen faydayı sağlayıp sağlamadığı hususunun tam olarak tespit edilememesi nedeniyle *"Firma PANKOBİRLİK'e sirküle ettiği birim fiyatların altında diğer distribütörlerine, bayilerine ya da diğer üçüncü şahıslara satış yapamaz."* şeklindeki hükmün sözleşmelerden çıkarılabileceği,
- Ancak *"FİRMA'nın bayilerine zaman zaman uygulayabileceği kampanya vs. adlar altında daha düşük fiyat ve iyileştirilmiş şartlarda satış yapması halinde; bu uygulama yukarıdaki şartlar dahilinde PANKOBİRLİK alımlarına da aynen yansıtılacaktır."* şeklindeki hükmün PANKOBİRLİK'in firmalar tarafından ayrımcılığa uğramaması, alımların firmalar tarafından yönlendirilmemesi bakımından sözleşmelerde yer almasının uygun olacağı

ifade edilmiştir.

(47) PANKOBİRLİK tarafından 14.05.2020 tarihinde Kurum kayıtlarına giren ikinci bir açıklayıcı yazıda ise;

- Tedarikçi ile birlikte kararlaştırılarak sözleşmelerde yer verilen EKM hükümleriyle; kaliteli ürünlerin en iyi fiyatla temin edilmesinin, alış fiyatının artması nedeniyle ortakların (üyelerin) zarar görmelerinin önlenmesinin, elde edilen maliyet kazanımlarının tamamının ya da bir kısmının ortaklara yansımalarının sağlanmaya çalışıldığı,
- Piyasada üreticiler/tedarikçiler tarafından stok tutma imkânı olan alıcılara (bayilere) daha uygun fiyatlı ürün satışı gerçekleştirildiği, PANKOBİRLİK üyesi kooperatiflerin mevcut satış mağazası ve depolarının da stokta ürün tutma imkânına sahip olduğu, bu nedenle EKM koşulu ile avantajlı fiyatlardan yararlanmak istendiği ve ortakların fiyat artışlarından zarar görmelerinin önüne geçilmeye çalışıldığı,
- EKM koşulu içeren sözleşmeler ile temin edilen ürünlerin, kalite kontrollerinden geçirildiği, ürünlerin belirlenen standartları karşılayamaması durumunda ortaklara teslim edilmesinin önlenildiği, bu durumla sonradan karşılaşılması durumunda ürünlerin uygun olanlarla değiştirilmesinin sağlandığı ve ortakların uğradığı zararların tazmin edilmesinin sağlandığı ve böylece ortakların bu durumdan önemli faydalar sağladığı,
- Ayrıca, yapılan kontroller sayesinde tedarikçilerin üretimlerinde belirlenen standartlar altında üretim yapmaktan kaçındıkları, bu şekilde PANKOBİRLİK'in EKM koşuluyla gerçekleştirdiği alımların piyasada ürün kalitesinin düşmesini önlediği,
- Tedarikçi firmaların, PANKOBİRLİK ve kooperatifleri tarafından ürünler satın alındıktan sonra, aynı ürünleri diğer alıcılara daha düşük fiyatla satması durumunda ilk alıcı konumunda olan PANKOBİRLİK ve kooperatiflerinin doğrudan zarar görecekları, faaliyet zararları oluşması durumunda bu zararların ortaklar tarafından karşılanacağı⁵, EKM hükümleriyle bu durumun önlenildiği,
- EKM koşulu içeren sözleşmeler ile alım yapılan ürünlerin birim alış fiyatlarının, EKM koşulu içeren sözleşmeler ile alım yapılan muadil ürünlere göre daha uygun olduğu ve çoğu zaman fiyat avantajının oluştuğu

⁵ Bu husus 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 31. maddesinde; "Anasözleşme, ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilanço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yüküleme sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir. Kooperatifin iflası halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflas idaresindedir." şeklinde belirtilmiştir.

ifade edilmiştir.

(48) (.....) tarafından ise;

- Bitki Koruma Ürünleri Bayilik Sözleşmesi'nin tek taraflı olarak PANKOBİRLİK tarafından hazırlandığı, PANKOBİRLİK tarafından sözleşmede değişiklik yapılamayacağı ve kabul edilmemesi halinde sözleşmenin imzalanmayacağı ifade edildiği, EKM hükmünün 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırılık oluşturduğu, belirtilen edimin kendilerince ifa edilmemesi halinde söz konusu maddeye dayanarak sözleşmenin PANKOBİRLİK tarafından (.....) için maddenin sözleşmede yer almasında sakınca görülmediği,
- PANKOBİRLİK'in herbisit ürünlerini sadece kendilerinden almadığı, bu ürünleri başka üreticilerden de temin ettiği, bayilerin de sadece kendilerinden ürün almadığı, yerli ve yabancı pek çok üreticinin ürünlerinin satışını yaptıkları,
- Sözleşmede EKM hükmü olmasına karşın, uygun fiyat ve şartlar oluştuğunda PANKOBİRLİK'e sirküle edilen fiyatların altında satışların yapıldığı, satış fiyatlarının peşin veya vadeli alışlara göre değişkenlik gösterdiği, vade farkından kaynaklı olarak PANKOBİRLİK'e verilen fiyatların üstünde fiyatlarla da bayilere satışların yapıldığı,
- Sözleşmenin 17/2. maddesinde; *"Firma, Pankobirlik'e uygulayacağı fiyatlarla birlikte kendi distribütörlerine ve bayilerine uygulayacağı satış koşullarını içeren fiyat listelerini de birlikte gönderecektir."* hükmü olmasına karşın bu maddenin de rekabet kurallarına uygun olmadığı düşünüldüğü için bayilere uygulanan satış koşullarını içeren fiyat listelerinin hiçbir zaman PANKOBİRLİK'e gönderilmediği ve şifahen de söylenmediği

ifade edilmiştir.

(49) (.....) tarafından;

- PANKOBİRLİK ile iki ayrı sözleşme imzalandığı, sözleşmelerin PANKOBİRLİK tarafından hazırlandığı ve matbu olarak kendilerine gönderildiği, bu sözleşmeleri imzalamayan veya sözleşme maddelerini değiştiren tedarikçilerden mal alımı yapılmadığı, kendilerinin pazar kaygısıyla bu sözleşmeleri imzaladığı,
- Malzeme Alımı Ticari Şartname ve Sözleşmesi'nde, sipariş tarihinden itibaren fiyatların bir yıllık sabit kalacağını ve teslimat öncesinde meydana gelebilecek fiyat indirimi ve kampanyalardan faydalanılacağını kabul ettiklerini, bunu tüm bayilere uyguladıklarını, PANKOBİRLİK'e en çok kayırlan müşteri konumu sağlanmadığı,
- Sevk Öncesi Ödemeli İleri Teslim Tarihli Toplu Alım Sözleşmesi'nde üçüncü taraflara PANKOBİRLİK'e verilen fiyatın altında satış yapılamayacağına yönelik hüküm bulunmadığı, yalnızca PANKOBİRLİK sevk öncesi ödemeli alım yaptığında, tüm bayilere olduğu gibi, sipariş tarihinde en düşük fiyattan PANKOBİRLİK'e fiyat garantisi verdikleri, bunun sebebinin PANKOBİRLİK'in ürün almadan, siparişlerin bedelini önceden ödemesi ve karşılıklı menfaatin gözetilmesi olduğu,
- PANKOBİRLİK'in kendilerinin en çok kayırlan müşterisi olmadığı, PANKOBİRLİK'e veya şubelerine mal tesliminden sonra üçüncü şahıslara daha düşük bedelle satış yapılmasına rağmen PANKOBİRLİK'e iade faturası kesilmediği ve stoklarına indirimli fiyat uygulanmadığı,

- Satış fiyatlarında ödeme şeklinin büyük önemi olduğu, PANKOBİRLİK ile diğer müşteriler arasında fiyat farklılığı olmadığı, PANKOBİRLİK'e veya şubelerine piyasadan daha cazip satış yapma taahhütlerinin bulunmadığı, bayilere PANKOBİRLİK'ten daha düşük fiyattan satışlarının mevcut olduğu, ayrıca PANKOBİRLİK'e satışı yapılan ürünlerin cirolarındaki payının yaklaşık %(.....) olduğu,
- Sevk öncesi ödemeli alım yapıldığında sipariş tarihindeki en düşük fiyatın garanti edildiği, bunun dışındaki alımlarda böyle bir uygulamanın olmadığı, sevk öncesi ödemeli sipariş veren tüm bayilere aynı kolaylığın sağlandığı

ifade edilmiştir.

- (50) (.....) tarafından; ürünlerini tüm illerdeki bayi ağı, PANKOBİRLİK ve Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla sattıkları, dengeyi korumak ve her hangi bir sorunla karşılaşmamak adına tüm müşterilerine aynı fiyatı uyguladıkları belirtilmiştir.
- (51) Son olarak (.....) tarafından; Özel Gübre Ürünleri Alımına İlişkin Çerçeve Sözleşmesinin 15. maddesinde, "FİRMA, PANKOBİRLİK'e uyguladığı satış fiyatının altında bir fiyatla bayilerine satış yapamaz." şeklinde hüküm bulunduğu, maddenin bütününe bakıldığında (.....), madde ile (.....)'in bayilerine uyguladığı indirim varsa PANKOBİRLİK'e de uygulanmasının hedeflendiği, fiili uygulama gözetildiğinde PANKOBİRLİK'in "en çok kayırlan müşteri" olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.
- (52) Çalışma kapsamında, sözleşmelerde yer alan EKM hükümlerinin piyasada uygulanıp uygulanmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda, 2017-2019 yılları arasında sağlayıcı teşebbüsler tarafından satılan bazı ürünlerin PANKOBİRLİK ve bayilere satış fiyatları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5- Sağlayıcı Teşebbüslerin 2017-2019 Yıllarında PANKOBİRLİK ve Bayilere Satış Fiyatları

Sağlayıcı Teşebbüs	Ürün	PANKOBİRLİK Birim Satış Fiyatı (TL)	Bayi Birim Satış Fiyatı (TL)
2017			
ŞAKALAK	4 Sıralı Gübreli Pnömatik Mibzer	(.....)	(.....)
ŞAKALAK	20 Sıralı Kombine Hububat Mibzeri	(.....)	(.....)
SAFA TARIM ⁶	Betachem Progress Of 1 Litre	(.....)	(.....)
SAFA TARIM	Süper Gallop 250 cc	(.....)	(.....)
ÜNLÜ ⁷	2 Soklu 10" Eksantrik Pulluk	(.....)	(.....)
ÜNLÜ	4 Soklu 16" Kamalı Pulluk	(.....)	(.....)
2018			
ŞAKALAK	6 Sıralı Gübreli Pnömatik Kaydırmalı Mibzer	(.....)	(.....)
ŞAKALAK	20 Sıralı Kombine Hububat Mibzeri	(.....)	(.....)
SAFA TARIM	Betachem Progress Of 1 Litre	(.....)	(.....)
SAFA TARIM	Süper Gallop 250 cc	(.....)	(.....)
ÜNLÜ	2 Soklu 10" Eksantrik Pulluk	(.....)	(.....)
ÜNLÜ	4 Soklu 16" Kamalı Pulluk	(.....)	(.....)

⁶ Söz konusu fiyatlar, SAFA TARIM'in teşebbüslere ilgili yılda yaptığı en düşük fiyatlardır.

⁷ Tabloda, ÜNLÜ'nün PANKOBİRLİK'e uyguladığı satış fiyatları 120 gün vadeli satış fiyatları olup, PANKOBİRLİK'in peşin alım fiyatları bayilere uygulanan satış fiyatlarıyla aynıdır.

Tablo 5'in devamı				
Sağlayıcı Teşebbüs	Ürün	PANKOBİRLİK Satış Fiyatı (TL)	Birim (TL)	Bayi Birim Satış Fiyatı (TL)
2019				
ŞAKALAK	6 Sıralı Gübreli Pnömatik Baltalı Mibzer	(.....)		(.....)
ŞAKALAK	20 Sıralı Kombine Hububat Mibzeri	(.....)		(.....)
SAFA TARIM	Betachem Progress Of 1 Litre	(.....)		(.....)
SAFA TARIM	Süper Gallop 250 cc	(.....)		(.....)
ÜNLÜ	2 Soklu 10" Eksantrik Pulluk	(.....)		(.....)
ÜNLÜ	4 Soklu 16" Kamalı Pulluk	(.....)		(.....)
Kaynak: Teşebbüslerden Gelen Bilgiler				

- (53) Tablodan, PANKOBİRLİK'in ürünleri her durumda diğer bayilere göre daha uygun fiyatla satın almadığı, aksine çoğu durumda bayilerin alış fiyatlarının PANKOBİRLİK'ten daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Tabloda yer verilen ürünler dışında teşebbüsler tarafından gönderilen birçok ürün bakımından da benzer bir durum söz konusudur. Söz konusu durumda, sözleşmelerde yer alan EKM hükümlerinin piyasada fiili olarak uygulanmadığı, ürün fiyatlarının satış koşullarına göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durum, teşebbüslerin ürünlerin satış fiyatlarına yönelik ifadeleriyle de örtüşmektedir.
- (54) Diğer yandan, SAFA TARIM ile PANKOBİRLİK arasında imzalanan sözleşmede, teşebbüsün distribütörlerine ve bayilerine uygulayacağı satış koşullarını içeren fiyat listelerinin PANKOBİRLİK'e uygulayacağı fiyatlarla birlikte PANKOBİRLİK'e gönderilmesine yönelik hüküm bulunmaktadır. Dikey Anlaşmalara İlişkin Kılavuz'un 225. paragrafında, pazarın şeffaf olmadığı durumlarda EKM koşullarının pazarda uygulanıp uygulanmadığının takibi etkin bir şekilde yapılamadığı için, rekabet üzerindeki olumsuz etkilerinin görece düşük olacağı ifade edilmektedir. Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz'un (Yatay Kılavuz) 67. paragrafında ise, fiyata ilişkin bilgilerin rekabete en duyarlı bilgiler olduğu, stratejik verilerin paylaşılmasının tarafların rekabetçi güdülerinin azaltılması suretiyle rekabeti kısıtlayıcı etkiler doğurabileceği ifade edilmektedir. Yine Yatay Kılavuz'un 72. paragrafında, kamuya açık bilgilerin değişiminin genellikle 4. madde kapsamında ihlal teşkil etmesinin beklenmediği ifade edilmektedir.
- (55) SAFA TARIM'ın PANKOBİRLİK'e satışını yaptığı ürünlere yönelik fiyat listelerinin kamuya açık bilgi niteliği taşımadığı görülmektedir. Diğer yandan, PANKOBİRLİK ve sağlayıcı teşebbüsler arasında gerçekleşecek fiyat gibi stratejik verilerin paylaşımı rakipler arasında gerçekleşen veri paylaşımına benzer sonuçlar doğurabilecektir. Bu bakımdan, teşebbüslerin diğer bayilere uygulanan satış fiyatlarının PANKOBİRLİK'e gönderilmesi EKM hükümleriyle birlikte ele alındığında pazarı şeffaflaştıracak, PANKOBİRLİK'e rakipleri aleyhine avantaj sağlayacak ve rekabet üzerinde olumsuz etki yaratabilecektir. Her ne kadar bu hükme uyulmadığı, fiyat listelerinin hiçbir zaman PANKOBİRLİK'e gönderilmediği SAFA TARIM tarafından ifade edilse de, söz konusu hükmün 4. madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, diğer alıcılara gönderilen fiyat listelerinin PANKOBİRLİK'e de gönderilmesi gerektiği yönündeki hükümlerin (.....) gerekmektedir.
- (56) Dolayısıyla yapılan değerlendirmeler ışığında, Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği ile sağlayıcı teşebbüsler arasında imzalanan sözleşmelerin, sağlayıcıların müşterilerine gönderdiği fiyat listelerinin PANKOBİRLİK'e de gönderilmesi gerektiğine ilişkin

hükümlerin sözleşmelerden çıkartılması koşuluyla, 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceği kanaatine varılmıştır.

I.3.5. PANKOBİRLİK ile HEKTAŞ Arasında İmzalanan 'Tek Satıcılık' Sözleşmesi

(57) PANKOBİRLİK ile HEKTAŞ arasında yukarda anılan sözleşmeden ayrı olarak sadece Tess marka ilacın alımı için 01.01.2018 ile 31.12.2021 tarihleri arasında dört yıl süreyle geçerli olacak "Tek Satıcılık Sözleşmesi" imzalanmıştır. Tek Satıcılık Sözleşmesi, HEKTAŞ tarafından üretilen "Tess" isimli bitki koruma ürününün, Türkiye sınırları dahilinde (satış bölgesi) her türlü satış ve dağıtımına PANKOBİRLİK'in yetkili olduğuna ilişkindir. Ancak söz konusu sözleşme yürütülen önaraştırma sebebiyle yürürlüğe konulmamış; askıda bekletilmektedir.

(58) Tek Satıcılık Sözleşmesi'nin "Şirketin Yükümlülükleri" başlıklı 4.2. maddesinde,

"İşbu sözleşme kapsamında, Şirket üreteceği ürünün satış ve dağıtım hakkını Tek Satıcıdan başka hiçbir gerçek ve tüzel kişi ile hiçbir kurum ve kuruluşa vermemeyi taahhüt etmektedir. Aksi takdirde Tek Satıcı, sözleşmeyi tek taraflı olarak feshetme hakkına sahip olacak ve Şirket, Tek Satıcının bu nedenle uğrayacağı tüm zararları karşılayacaktır."

sözleşmenin 4.10. maddesinde ise,

"İşbu sözleşme gereği Şirket, satış bölgesindeki tek satıcı haricinde hiçbir gerçek veya tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlardan kesinlikle sipariş almayacak ve sevkiyat yapmayacaktır. Böyle bir işlemin tespiti halinde tek satıcı tek taraflı olarak sözleşmeyi feshetme hakkına sahiptir."

hükümleri düzenlenmiştir.

(59) Tek Satıcılık Sözleşmesi'nin ilgili maddelerine bakıldığında, HEKTAŞ'ın Tess isimli ürününün satış ve dağıtım hakkını sadece PANKOBİRLİK'e vereceği, satış bölgesinde PANKOBİRLİK haricinde hiç kimseden sipariş alamayacağı ve sevkiyat yapamayacağı görülmektedir.

(60) 2002/2 sayılı Tebliğ'in 3. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde tek alıcıya sağlama yükümlülüğü, "*Sağlayıcının, (.....) veya hizmetleri, kendi kullanım veya yeniden satışı amacıyla Türkiye içerisinde sadece bir alıcıya satmasına yönelik doğrudan veya dolaylı yükümlülüktür*" olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla Tek Satıcılık Sözleşmesi, rekabet hukuku bakımından sağlayıcının HEKTAŞ, alıcının PANKOBİRLİK olduğu tek alıcıya sağlama yükümlülüğü içeren dikey bir sözleşmedir. Bu bakımdan, şartların taşınması halinde sözleşmenin 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

(61) 2002/2 sayılı Tebliğ'in "Kapsam" başlıklı 2. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Tek alıcıya sağlama yükümlülüğü içeren dikey anlaşmalarda muafiyet, alıcının dikey anlaşma konusu malları ve hizmetleri aldığı ilgili pazardaki payının %40'ı aşmaması koşuluyla uygulanır.*" hükmü haizdir.

(62) Bu kapsamda Tess isimli ürünün bulunduğu ilgili pazarın toplam büyüklüğü ve PANKOBİRLİK'in bu pazardaki alım hacminin ortaya konulması gerekmektedir. Aşağıda çıkış (ekim) sonrası kullanılan herbisit pazarında yer alan teşebbüslerin 2017-2019 yıllarında tahmini değer bazında pazar payı verileri yer almaktadır.

Tablo 6- Çıkış Sonrası Kullanılan Herbisit Pazarı Değer Bazında Tahmini Pazar Payları (TL)⁸

Firma	2017		2018		2019	
	Satış	Pazar Payı (%)	Satış	Pazar Payı (%)	Satış	Pazar Payı (%)
ADAMA	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
HEKTAŞ ⁹	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
BAYER	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SAFA TARIM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
CANSA	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
AGROBEST	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
BASF	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
DOW	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ASTRANOVA	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
DOĞAL	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
KORUMA	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
DUPONT	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	89.525.946	100	129.850.324	100	169.019.026	100

Kaynak: Teşebbüslerden Gelen Bilgiler ve Raportör Hesaplamaları

- (63) Yukarıda yer alan tabloya bakıldığında, çıkış sonrasında kullanılan herbisitler pazarında 2019 yılında (.....) TL'lik satış yapılmıştır. Tess isimli ilacın üreticisi olan HEKTAŞ'ın çıkış sonrası herbisit pazarında 2019 yılında %(.....) pazar payı bulunurken Tess isimli ilacın pazar payı %(.....)'dir. PANKOBİRLİK tarafından tabloda yer alan teşebbüslerden çıkış sonrası herbisit ürünleri için yapılan alım tutarı (.....) TL, pazar payı ise %(.....)'dir¹⁰. Dolayısıyla, PANKOBİRLİK'in %40'lık pazar payı eşliğini aşmadığı, bu nedenle Tek Satıcılık Sözleşmesinin ilgili grup muafiyeti Tebliği kapsamında yer aldığı tespit edilmiştir.
- (64) Bu bakımdan PANKOBİRLİK ile HEKTAŞ arasında imzalanan Tek Satıcılık Sözleşmesinin 2002/2 sayılı Tebliğ uyarınca grup muafiyetinden yararlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

I.4. Genel Değerlendirme

- (65) Öneraştırma konusu iddia, pancar ekicileri kooperatifleri tarafından kurulan ve kendisi de bir teşebbüs birliği olan PANKOBİRLİK'in, kendisiyle mal/malzeme tedariki işi yapan teşebbüslerden ŞAKALAK, AKONA, AKPLAS, ALPLER, ÜNLÜ ve HEKTAŞ üzerinde baskı kurarak yine kendi ortaklarından Kayseri Pancar Ekicileri Kooperatifinin bir iştiraki olan PAN DOĞA'nın tarım marketleri açıp işletmesine yönelik faaliyetlerini engellediği ve zorlaştırdığına yöneliktir. Söz konusu iddialar, 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddeleri çerçevesinde ele alınabilecek iddialardır.

I.4.1. Kanun'un 4. Maddesi Çerçevesinde Yapılan Değerlendirme

- (66) 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde *teşebbüs*; piyasada mal veya hizmet üreten pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler olarak; *teşebbüs birliği* ise; teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlikler olarak tanımlanmıştır. Bu açıdan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu çerçevesinde bir kooperatif birliği olarak kurulmuş olan PANKOBİRLİK'in teşebbüs birliği niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

⁸ Tablodaki hesaplamalarda tüm teşebbüslerden gelen veriler ve ilgili ürün pazarındaki alım tutarı dikkate alınmıştır.

⁹ Hektaş Tess OD isimli ilacın 2019 yılı satış tutarı (.....) TL, pazar payı ise %(.....)'dir.

¹⁰ Tess OD isimli ilacın alımı bakımından ise ilgili ürün pazarında PANKOBİRLİK'in payı %(.....)'dir.

- (67) Bilindiği üzere teşebbüs birlikleri ile ilgili yasaklanan faaliyetler bağlamında yapılan düzenleme 4054 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre 4'üncü maddede, *"Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır."* denilmek suretiyle teşebbüsler arasındaki rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve uyumlu eylemler ile teşebbüs birliği kararları yasaklanmıştır. Madde metninde yasak kapsamında tahdidi olmamakla birlikte sayılan hallerden biri de ikinci fıkranın (d) bendinde yer alan; *"rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasa faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkartılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi"*dir. Başvuru ve önaraştırma konusu iddia bu hüküm çerçevesinde değerlendirilebilecek niteliktedir.
- (68) Önaraştırma kapsamda PANKOBİRLİK, ŞAKALAK, AKONA ve AKPLAS'ta yerinde incelemeler yapılmış, ALPLER, ÜNLÜ ve HEKTAŞ'tan ise konu hakkında bilgi talep edilmiştir. Yapılan yerinde incelemelerde ve taraflardan gelen cevabi yazılarda PANKOBİRLİK'in söz konusu firmalar üzerinde baskı kurarak PAN DOĞA'nın faaliyetlerini engellediği ve zorlaştırdığına yönelik herhangi bir bilgi veya belgeye ulaşılamadığı gibi ilgili ürün tedarikçilerinin bir kısmının kendilerine PANKOBİRLİK tarafından yapılan herhangi bir baskı, yapılan telkin ya da bu yönlü bir talep olmaksızın şikayetçiye ürün verdiği; bir kısmının ise ürün vermeye hazır olduğu; ancak henüz bir sipariş olmadığı ya da fiyatlar konusunda anlaşma sağlanamadığı tespit edilmiştir.
- (69) Bununla birlikte, PANKOBİRLİK'in kendisine ortak kooperatiflere sunulmak üzere alınacak mal, malzeme, ekipman ve ilaçlar için çeşitli tedarikçilerle yapılmış ikili sözleşmelerinin bulunduğu; bu çerçevede ÜNLÜ, ALPLER, AKPLAS, ŞAKALAK ve HEKTAŞ ile PANKOBİRLİK arasında imzalanmış özgün "bayilik sözleşmeleri" ile sağlayıcı teşebbüsler ile imzalanmış "tedarik sözleşmeleri" yanında; HEKTAŞ'ın sadece TESS marka ilacına yönelik PANKOBİRLİK'in "Tek Satıcılık Sözleşmesi"nin bulunduğu tespit edilmiştir.
- (70) Söz konusu sözleşmelerin incelenmesi neticesinde, bu sözleşmelerde şikayetçi PAN DOĞA'nın piyasaya girmesini engelleyecek ya da faaliyetlerini zorlaştırmaya yönelik herhangi bir hüküm tespit edilemediği gibi; anılan sözleşmelerde herhangi bir rekabet yasağı ya da yeniden satış fiyatlarının tespitine, bölge ya da müşteri kısıtlamalarına yönelik herhangi bir hüküm tespiti de yapılamamıştır.
- (71) Konu ile dolaylı ilgisi olabilecek husus ise bazı tedarik sözleşmelerinde sağlayıcı firmalara, PANKOBİRLİK kanalı dışında doğrudan Kooperatiflerden sipariş alınmaması, bunlara satış ve sevkiyat yapılmamasına yönelik hükümlerin bulunmasıdır. Öncelikle sözleşmelerde yer alan bu hükümler, doğal olarak sadece ortak kooperatiflere yönelik olup; PAN DOĞA gibi kooperatif iştiraklerinden gelecek talepleri kapsamamaktadır. İkinci olarak, üye kooperatiflere doğrudan satış yapılmaması Birliğin kendine üye kooperatifler üzerinde sahip olduğu hak ve yetkilerden kaynaklanmaktadır. Çünkü ortakların benimseyip kabul ettiği Birlik Ana Sözleşmesine göre kooperatiflerin ihtiyacı olan ziraat alet ve makineleri, sulama malzemeleri, her türlü gübre, tarımsal mücadele ilaçları, bunların makineleri ve ekipmanları vb. mal-malzeme tedarikini yapmak PANKOBİRLİK'in görevidir. Birliğin, toplu alımlardan kaynaklı pazarlık gücünü zayıflatabilecek ve/veya kalite kontrolü olmayan ürünlerin üyelere satışının yapılmasına neden olabilecek davranışları önlemek için gerek sağlayıcı firma ile ilgili sözleşmelerde gerekse de ortaklara yönelik

politika ve uygulamalarda düzenlemeler yapması Kanundan ve Ana Sözleşmeden kaynaklı bir görevdir.

- (72) Bir kısım sözleşmede görülen ve sağlayıcının PANKOBİRLİK'E en iyi fiyattan ürün sağlama yükümlüğüne yönelik hükümler, Birlik ile Ortak Kooperatifler arası ilişkilerin bir ekonomik birliğe benzer özellik arz etmesi sebebiyle ilgili olabilecek piyasalar üzerinde rekabeti kısıtlayıcı bir etkisinin olmayacağı; tam aksine Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği ve PANKOBİRLİK gibi büyük hacimli alımlar yapan kuruluşlara verilen fiyatların 3. kişilere de uygulanan piyasa fiyatlarının en düşük seviyelerde oluşmasına vesile olduğu için onlara da fayda sağladığı şeklinde değerlendirilmiştir.

1.4.2. Kanun'un 6. Maddesi Çerçevesinde Yapılan Değerlendirme

- (73) Kanunun 6. maddesi kapsamında bir ihlalin söz konusu olabilmesi için öncelikle ilgili teşebbüsün bir mal/hizmet piyasasında hâkim durumda olması gerekmektedir. Hakkında ihlal iddiası bulunan süje, bir teşebbüs birliğidir. Teşebbüs birliği ise Kanun'da "Teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlik" olarak tanımlanmaktadır.
- (74) 1163 sayılı Kanun'a dayanılarak kurulan PANKOBİRLİK'in temel amacı ise; ortak kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak, amaçlarını gerçekleştirmek için iktisadi faaliyette bulunmak, ortakların faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetlerini düzenlemek, kooperatifçiliği geliştirmek, eğitim yapmak, kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi hizmetlerin yapılmasıdır.
- (75) Bu çerçevede, bir teşebbüs birliğinin temel amacı piyasada mal ve hizmet üretmek gibi bir teşebbüs olmak değil; üye teşebbüslerin menfaatlerine onları destekleyici iş ve işlemleri yapmaktır. Bu haliyle bir teşebbüs birliği, ana amaç olarak mal ve hizmet üretilmesi gayesini güdemeyeceği gibi Kanun'da geçen iktisadi faaliyetler ise üye teşebbüslerin ve onların üyelerinin üretim faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik; kar elde edilmesi amacı olmayan faaliyetler olduğu görülmektedir.
- (76) Her ne kadar bir teşebbüs birliği olan PANKOBİRLİK'in, ifa ettiği iktisadi faaliyetler dolayısıyla Kanun açısından bir teşebbüs olarak değerlendirilmesi mümkün olsa da; Kanunu'nun 3. maddesinde tanımlanan "*Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü*" şeklinde tanımlanan hâkim durumda bulunmasının mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmenin iki önemli dayanağı bulunmaktadır: birincisi, PANKOBİRLİK'in müşterilerinin üye kooperatifler olması ve bunlarla PANKOBİRLİK arasında bir menfaat birliğinin bulunması, alım-satım arasında sadece maliyetleri karşılamak amacıyla *%(.....)*'lik bir marjın eklenmesi, Birlik yönetiminin aynı zamanda kooperatif yöneticilerinden müteşekkil olması, birlik-ortaklar arası iktisadi ilişkilerin bir "ekonomik birlik" görünümü arz etmesi; diğeri ise, alım yapılan ürünlerle ilgili pazarda çok sayıda üreticinin olması ve çok sayıda muadili olan TESS ürünü dışında rakiplere kapatılan herhangi bir ürünün bulunmamasıdır. Bu haliyle PANKOBİRLİK'in müşterilerinden bağımsız hareket edebilme kabiliyetinin mümkün olmadığı, kendisine ürün tedarik eden üreticilerinin satımı içerisinde PANKOBİRLİK'in payının çok yüksek olmaması, ürün satışlarının rakiplere ya da 3. kişilere kapalı olmaması sebebiyle fiyat, arz, üretim ve dağıtım gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünün de bulunmadığı, dolayısıyla PANKOBİRLİK'in hakim durumda olmadığı değerlendirilmiştir.

- (77) Sonuç olarak, dosya konusu önaraştırma kapsamında Kanun'un 6'ncı maddesinde düzenlenen hâkim durumun kötüye kullanılması teşkil eden herhangi bir eylem de tespit edilmemiştir.

J. SONUÇ

- (78) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;
- Dosya konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına,
 - Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği ile sağlayıcı teşebbüsler arasında imzalanan sözleşmelerin, sağlayıcıların müşterilerine gönderdiği fiyat listelerinin PANKOBİRLİK'e de gönderilmesi gerektiğine ilişkin hükümlerin sözleşmelerden çıkartılması koşuluyla, 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlanabileceğine,
 - Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği ile Hektaş Ticaret T.A.Ş. arasında TESS marka ürüne yönelik imzalanan Tek Satıcılık Sözleşmesinin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlandığına,
- gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.